

Beleidsvisie ‘Ondersteuning Mantelzorgers in Hoorn’

Samenvatting

Uit de gezondheidsatlas van de GGD Hollands Noord blijkt dat er in Hoorn 6.915 mantelzorgers zijn. Dit aantal zal de komende jaren, door de toenemende vergrijzing, toenemen.

Voor elkaar zorgen, voor je gezin, familie, vrienden en bekenden. Als zij door ouderdom, ziekte of beperking extra zorg of ondersteuning nodig hebben. Dat is de kern van mantelzorg. Mantelzorgers bieden vaak de dagelijkse zorg, onbetaald en niet-beroepsmatig. Die zorg die niet altijd door een beroepskracht over te nemen is. Mantelzorg is iets waar je vaak niet over nadenkt. Het overkomt je en je past je aan naar de nieuwe situatie. Vaak rol je er langzaam in en wordt de zorg ongemerkt meer en meer.

Soms is de zorg zo zwaar dat een mantelzorger overbelast raakt en zelf gezondheidsklachten krijgt. Redenen dus om stil te staan bij mantelzorg en na te denken over hoe de gemeente, samen met maatschappelijke organisaties, vrijwilligersorganisaties en inwoners van Hoorn de mantelzorger kan ondersteunen.

Mantelzorgers zorgen meer dan 8 uur per week en/of langer dan 3 maanden en onbetaald voor een chronisch zieke, gehandicapte hulpbehoevende partner, ouder, kind of een ander familielid, vriend of kennis.

Mantelzorg waar het mogelijk is en professionele hulp waar het moet! Een van de uitgangspunten voor mantelzorgers is ‘maatwerk’. Het werk van mantelzorg wordt serieus genomen en eigen initiatief wordt ondersteund. De mantelzorger houdt zelf de regie over de eigen inzet en het gevoel van eigenwaarde wordt versterkt. Er wordt rekening gehouden met de belastbaarheid van mantelzorgers. Waar nodig wordt passende ondersteuning geboden die mantelzorgers helpt bij hun werk vol te kunnen houden of hen daarbij (tijdelijk) ontlast.

Met deze beleidsvisie werken we aan een adequaat, samenhangend en toegankelijk ondersteuningsaanbod waarmee we de taken van de mantelzorger verlichten en zorgen dat mantelzorgers hun taken kunnen blijven uitvoeren zonder dat zij overbelast raken of in een sociaal isolement komen. Deze beleidsvisie is richtinggevend voor de komende vier jaar en wordt samen met mantelzorgers, maatschappelijke organisaties, inwoners van Hoorn en alle relevante betrokkenen verder uitgewerkt.

1. Inleiding

Mantelzorgers verlenen een onmisbare bijdrage aan de zorg voor hulpbehoevende inwoners van Hoorn. Uit de gezondheidsatlas van de GGD Hollands Noord blijkt dat er in Hoorn 6.915 mantelzorgers (19+) zijn. Dit aantal zal de komende jaren, door de toenemende vergrijzing, toenemen. Voor elkaar zorgen, voor je gezin, familie, vrienden en bekenden. Als zij door ouderdom, ziekte of beperking extra zorg of ondersteuning nodig hebben. Dat is de kern van mantelzorg. Mantelzorgers bieden vaak de dagelijkse zorg, onbetaald en niet-beroepsmatig. Die zorg die niet altijd door een beroepskracht over te nemen is. Voor deze mensen met een hulpvraag is de zorg van hun naasten heel belangrijk. Zij waarderen de hulp die door hun omgeving wordt gegeven. Het is fijn als je iemand kent en de zorg voelt vertrouwd aan. Een samenleving zonder mantelzorg is niet denkbaar. Mantelzorg is iets waar je vaak niet over nadenkt. Het overkomt je en je past je aan naar de nieuwe situatie. Vaak rol je er langzaam in en wordt de zorg ongemerkt meer en meer.

Soms is de zorg zo zwaar dat een mantelzorger overbelast raakt en zelf gezondheidsklachten krijgt. Redenen dus om stil te staan bij mantelzorg en na te denken over hoe de gemeente, samen met maatschappelijke organisaties, vrijwilligersorganisaties en inwoners van Hoorn de mantelzorger kan ondersteunen.

1.1. Definitie

Mantelzorgers zorgen meer dan 8 uur per week en/of langer dan 3 maanden en onbetaald voor een chronisch zieke, gehandicapte hulpbehoevende partner, ouder, kind of een ander familielid, vriend of kennis.

2. Onze visie

Mantelzorg waar het mogelijk is en professionele hulp waar het moet! Een van de uitgangspunten voor mantelzorgers is 'maatwerk'. Het werk van mantelzorg wordt serieus genomen en eigen initiatief wordt ondersteund. De mantelzorger voelt zich veilig genoeg om, binnen eigen grenzen, eigen creativiteit te ontwikkelen en actief mee te doen. De mantelzorger houdt zelf de regie over de eigen inzet en het gevoel van eigenwaarde wordt versterkt. Mantelzorgers doen hun werk, passend bij hun capaciteiten en mogelijkheden en er wordt gebruik gemaakt van de al aanwezige kennis bij mantelzorgers. Er wordt rekening gehouden met de belastbaarheid van mantelzorgers. waar nodig wordt passende ondersteuning geboden die mantelzorgers helpt bij hun werk vol te kunnen houden of hen daarbij (tijdelijk) ontlast.

2.1. Onze uitgangspunten

Met deze beleidsvisie werken we aan een adequaat, samenhangend en toegankelijk ondersteuningsaanbod waarmee we de taken van de mantelzorger verlichten en zorgen dat mantelzorgers hun taken kunnen blijven uitvoeren zonder dat zij overbelast raken of in een sociaal isolement komen. Deze beleidsvisie is richtinggevend voor de komende vier jaar en wordt samen met mantelzorgers, maatschappelijke organisaties, inwoners van Hoorn en alle relevante betrokkenen verder uitgewerkt.

De gemeente Hoorn gaat het mantelzorgbeleid langs de volgende aandachtspunten vormgeven:

2.2. Vinden

Bij 'vinden' staat het bereiken van mantelzorgers centraal. Het bereiken van mensen die voor een naaste zorgen is een voorwaarde om hen te kunnen versterken, verlichten en verbinden.

2.3. Versterken

Bij 'versterken' staat de vraag centraal hoe gemeente de eigen regie en de positie van mantelzorgers kan versterken. Dit geldt voor zowel het 'microniveau' van individuele mantelzorger als op het niveau van beleidsbeïnvloeding, zodat de stem van mantelzorgers in het beleid doorklinkt.

2.4. Verbinden

Bij 'verbinden' is het belangrijk dat de informele zorg in samenspel met de formele zorg wordt georganiseerd, om samen te komen tot goede combinaties van zorg en ondersteuning op maat. Denk hierbij aan (het stimuleren van) samenwerking tussen zorgaanbieders, mantelzorgondersteuners en vrijwilligersorganisaties.

2.5. Informeren

Mantelzorgers vinden goede informatievoorziening belangrijk. Uit de gesprekken die periodiek met hen gevoerd worden blijkt dat zij voor tal van vragen of problemen staan. De informatie die hierbij kan helpen is niet altijd eenvoudig te vinden. Soms is niet duidelijk welke oplossingen mogelijk zijn, wie eventueel kan helpen en welke weg je moet bewandelen om voor ondersteuning in aanmerking te komen. Mantelzorgers vinden het ook vaak vanzelfsprekend dat ze voor de ander zorgen. De ervaring is dat mantelzorgers niet snel, of pas (te) laat, om ondersteuning vragen. Een deel van de mantelzorgers doet zelfs helemaal geen beroep op voorzieningen. Zij herkennen zich bijvoorbeeld niet in de term mantelzorgers. Daarom zetten we in op goede informatievoorziening gericht op de mantelzorgers zelf en de omgeving van mantelzorgers, zoals vrienden, collega's, werkgever. Zij kunnen alert zijn op overbelasting en mantelzorgers helpen. Bijvoorbeeld door begrip te tonen, te luisteren en mee te denken over oplossingen.

2.6. Oog voor mantelzorg

Om goed voor een naaste te kunnen zorgen en tevens het eigen leven op de rit te houden, is begrip en steun van de omgeving heel belangrijk. Van vrienden en bekenden maar ook de aandacht van hulpverleners, werkgevers en het onderwijs. Mantelzorgers zijn als het ware de 'partners in de zorg' van artsen, therapeuten, begeleiders, consultants, verpleegkundigen, thuiszorgmedewerkers of het onderwijsveld. Het is belangrijk dat hulpverleners mantelzorgers bij de zorg betrekken en hen ondersteunen. Hulpverleners als huisartsen, specialisten en thuiszorgmedewerkers hebben tevens een signalerende functie.

Werkgevers kunnen mantelzorgers helpen door flexibeler om te gaan met werktijden, begrip te tonen en te wijzen op de ondersteuningsmogelijkheden binnen en buiten het bedrijf. Jonge mantelzorgers hebben er baat bij als ze 'gewoon' ongestoord naar school kunnen gaan. De school kan helpen door het onderwerp bespreekbaar te maken maar ook door bijvoorbeeld flexibele regels te hanteren bij huiswerk, proefwerken of verlofregelingen. Waar nodig dienen de gezinnen van (schoolgaande) jonge mantelzorgers ondersteund te worden.

Het is van belang dat mantelzorgers ondersteund worden en zich gewaardeerd voelen. Erkenning en waardering heeft ook te maken met het gevoel dat je als mantelzorger gezien en gehoord wordt en dat er een mogelijkheid is om hulp te krijgen. We doen dit onder andere door op regelmatig basis gesprekken met mantelzorgers te voeren waarin zij hun verhaal vertellen, het verbeteren van de informatievoorziening, zorgen voor respijtmogelijkheden, lotgenotencontact en ontmoeting en

ontspanning. Mantelzorgers worden actief betrokken bij de uitvoering van de speerpunten van deze beleidsvisie.

2.7. Ontlasten en verlichten

Mantelzorgers besteden veel tijd aan het verlenen van zorg. Vaak komen zij daardoor niet toe aan tijd voor hen zelf. Hun eigen sociale netwerk kan onder druk komen te staan of zij hebben te weinig tijd voor het eigen huishouden. Een deel van mantelzorgers geeft aan dat het fijn is om zorgtaken even uit handen te kunnen geven. Hierbij gaat het niet altijd om zorgtaken maar soms is het ook prettig als er praktische hulp wordt geboden. Veel mantelzorgers hebben behoefte aan een korte adempauze, om even andere dingen te doen dan zorgen. Dit kan bijvoorbeeld als een professional of vrijwilliger de taken overneemt, maar ook door een vorm van dagbesteding of opvang. Ook praktische hulp kan de taken van de mantelzorger verlichten. Respijtzorg is een vorm van mantelzorgvervanging. Thuis of buitenshuis, geboden door familie, vrijwilligers of professionals. De overname van de zorg kan incidenteel zijn, bijvoorbeeld tijdens een vakantie, maar het kan ook gaan over bijvoorbeeld wekelijks een dagdeel of maandelijks een weekend.

Het is belangrijk dat de draagkracht en draaglast van mantelzorgers in balans zijn en overbelasting voorkomen wordt.

Gemeente organiseert samen met partners ondersteuning om er voor te zorgen dat mantelzorgers de mantelzorgtaken kunnen (blijven) uitvoeren.

3. Onze ambitie

In Hoorn zorgen we goed voor elkaar. Iedereen kan hier meedoen en een stap vooruit zetten. Dat begint met de eigen kracht van mensen. We zoeken naar een goede balans tussen wat mensen zelf kunnen en wat zij daarnaast extra nodig hebben. We geven vertrouwen, maar vragen ook eigen inzet. Zorg organiseren we dichtbij, in de wijken. En de professionals in het veld krijgen het vertrouwen om hun deskundigheid en de middelen in te zetten die nodig zijn. Innovatie is belangrijk om de zorg telkens te verbeteren. Achteraf evalueren wij samen of het beter kan of anders moet.

De gemeente Hoorn is als organisatie sinds 2015 een mantelzorgvriendelijke gemeente. Nu is het zaak om dit verder vorm te geven en uit te rollen over Hoorn.

3.1. Samenwerking

De regie voor de uitvoering van deze beleidsvisie ligt bij de gemeente. Verschillende partijen hebben een actieve rol bij de uitvoering daarvan. Bijvoorbeeld: de werkgroep Zorgzame samenleving (de werkgroep bestaat uit de volgende organisaties; Geriant. Omring. Wilgaerden. MEE&De Wering. St. Netwerk. Vrijwilligerspunt. 1. Hoorn), sportclubs, muziekverenigingen, belangenorganisaties, religieuze organisaties en het onderwijsveld.

3.2. Wat is er al aanwezig in Hoorn?

Uit het 'Gezondheidsatlas van de GGD Hollands Noorden blijkt dat er in Hoorn 6.915 mantelzorgers zijn. Verder blijkt uit het zelfde rapport dat vrouwen en 50+ers vaker mantelzorger zijn. Ook blijkt uit het zelfde rapport dat 12% van de mantelzorgers in Noord-Holland Noord is overbelast, landelijk is dat 14%. Mantelzorgers in Noord-Holland Noord geven gemiddeld 9,4 uur mantelzorg per week. Landelijk is dat 11 uur. Voor Hoorn zijn geen verdere cijfers over mantelzorgers bekend.

Uit de gesprekken met vertegenwoordigers van de Hoornse instellingen en uit de gesprekken met mantelzorgers blijkt dat er diverse initiatieven en voorzieningen zijn waar mantelzorgers en/of zorgontvangers gebruik van kunnen maken.

Het ontbreekt echter aan bekendheid van de voorzieningen bij de doelgroep, samenwerking en afstemming tussen de betrokken instellingen, diverse clubs en de doelgroep. Ook ontbreekt het aan meer regie door de gemeente over de algehele linie. Wel hebben de instellingen aangegeven de samenwerking onder regie van de gemeente te intensiveren.

Onderstaand een overzicht van het beschikbare aanbod voor mantelzorgers en/of hun zorgontvanger.

3.3. Mantelzorgwaardering

De Omring zorgt, sinds 2016 in opdracht van de gemeente Hoorn, voor de uitvoering van de mantelzorgwaardering.

Elk jaar worden er voor een groot groep mantelzorgers diverse activiteiten georganiseerd. Doel is ontspanning en een goed gesprek hebben. Sinds 2016 zijn gesprekken met meer dan 1000 mantelzorgers gevoerd. De opbrengsten van deze gesprekken zijn verzameld en gebruikt als input voor nieuw aanpak. Uit de gesprekken is gebleken dat weinig gebruik wordt gemaakt van respijtzorg. Mantelzorgers geven aan dat onbekendheid met de voorziening, de vele bureaucratie daaromheen en het niet vertrouwen of de persoon die de zorg voor eventjes overneemt voldoende deskundig is, daaraan debet is.

3.4. Mantelzorgcompliment

Na het aanvragen van het mantelzorgcompliment kan de mantelzorger ter waarde € 100 diverse spullen bestellen of meedoen aan activiteiten. Bijvoorbeeld zwemmen bij Waterhoorn, toegang tot musea, VVV diner cheques, bonnen voor Deen.

3.5. Dag van de mantelzorg

Naast de voorgaande activiteiten is er in 2016 een groot mantelzorgfeest op de Dag van de Mantelzorg georganiseerd. Aan deze activiteit hebben 250 mantelzorgers deelgenomen.

In 2017 heeft Omring op 26 oktober in de Nadorst en op 15 november in de Kreek feestavonden voor mantelzorgers georganiseerd.

Uit de gesprekken met meer dan 1000 mantelzorgers en hun omgeving blijkt dat;

- Hoorns aanpak succesvol is, mensen ervaren het als podium om met elkaar maar ook met professionals en de gemeente in gesprek te gaan over hun situatie en zorgbehoefte.
- Door contactmomenten te integreren met een aantrekkelijk aanbod trekt Omring het onderwerp mantelzorg uit de zware zorgcontext. Op deze wijze levert Omring een bijdrage aan het bespreekbaar maken van het onderwerp mantelzorg in Hoorn.

3.6. Kennisplatform mantelzorg West – Friesland

Kennisplatform mantelzorg is een samenwerkingsverband tussen de West – Friese gemeenten en zorg- en welzijnsorganisaties en helpt hen bij het versterken en borgen van mantelzorgondersteuning in West – Friesland. De doelstelling van het Kennisplatform is tweeledig:

- Bijdragen aan de integratie van mantelzorgondersteuning binnen bestaande hulp- en zorgverlening.
- Het aanbod aan mantelzorgersondersteuning vindbaar maken voor en afstemmen op zowel zorgprofessionals als de mantelzorgers en inwoners van West – Friesland.

3.7. Overige initiatieven

Naast bovengenoemde initiatieven worden ook de volgende initiatieven in onze gemeente uitgevoerd:

- Vanaf 2015 zijn verschillende mantelzorgondersteuningsprojecten gestart vanuit de innovatieagenda. Diverse zorginstellingen willen zo ook bijdragen aan het ondersteunen/ontlasten van mantelzorgers. In 2016 is er een innovatieproject 'mantelzorgpad' aan Kennisplatform Mantelzorg West- Friesland toegekend. 260 (zorg) professionals van acht zorgpartners van het Kennisplatform hebben de training het vinden, versterken, verlichten en verbinden van mantelzorgers gevolgd.
- Op 21 september 2017 is er in het kader van Wereld Alzheimer dag voor 80 mantelzorgers van mensen dementie een diner in de Brasserie Oostereiland georganiseerd.
- In de vindplaatsen waar migranten bij elkaar komen zoals de moskeeën zijn diverse voorlichtingsbijeenkomsten over mantelzorg georganiseerd.
- Sinds 2017 worden er periodieke gesprekken tussen de portefeuillehouder(s) en mantelzorgers georganiseerd.
- Elke 3e woensdag van de maand worden de bijeenkomsten van Alzheimer café georganiseerd. Thema mantelzorg is een terugkomend onderwerp bij de bijeenkomsten daarvan.
- In de Hoge Hop worden er diverse dagbestedingsactiviteiten ter ontlasting van de mantelzorgers georganiseerd.
- Er worden logeerplekken aangeboden. Mensen met een WLZ indicatie, dan wel met een indicatie WMO (Respijtzorg) kunnen hier van gebruik maken. Dit varieert in de regel van enkele dagen tot 6 weken. Men heeft alleen een eigen slaapkamer en maakt verder deel uit van een woongroep waar nog 8 andere cliënten (permanent) verblijven.
- Er is een mogelijkheid om, in geval van crisis, gebruik te maken van de spoedafdeling (Kofschip) in de Hoge Hop. Dit gebeurt in samenspraak met (meestal) de CHP, Geriant en de specialist ouderen zorg. Dit kan gedurende 7 x 24 uur en is bedoeld voor mensen uit Hoorn en de (uitbreide) regio.
- Er is Dagbesteding PG (indicatie vanuit WMO of WLZ); in de Hoge Hop kan men gedurende 6 dagen (ma t/m za) terecht voor Dagbesteding.
- Huishoudelijke toelage (HHT) is een voorziening die de mantelzorger kan inzetten voor hulp in het huishouden. Samen met de West - Friese gemeenten is in regioverband afspraken hierover met diverse aanbieders van huishoudelijke hulp gemaakt. De HHT is een van de vormen van respijtzorg.
- Verder zijn er in Hoorn lotgenotengroepen. Deze zijn bedoeld voor mantelzorgers van mensen met dementie die nog thuiswonend zijn. Dit is een initiatief vanuit Alzheimer West - Friesland. Geriant verzorgt (als voorbereiding op deelname aan de lotgenotengroep) een cursus voor de mantelzorgers die zij vrijwillig kunnen volgen. Het geheel wordt begeleid door getrainde vrijwilligers.

Via al deze initiatieven proberen wij zoveel mogelijk mantelzorgers in beeld te krijgen. De mantelzorgers die dit willen, kunnen in gesprek met het college over hoe de mantelzorgondersteuning verbeterd kan worden.

4. Acties

- a. Intensiveren van de samenwerking en afstemming tussen de betrokken ketenpartners.
- b. Betere informatievoorziening creëren waardoor een hogere benutting van het aanbod ontstaat.
- c. In beeld brengen van de behoeften van de doelgroep en binnen de mogelijkheden daarop inspelen d.m.v. een integrale werksessie.

- d. Trainen zorgprofessionals en vrijwilligers in hun omgang met mantelzorgers (samenwerking zorginstellingen, mantelzorgplatform en gemeente (1.Hoorn)).
- e. Het ontwikkelen van methodieken voor vroeg signalering om overbelasting bij mantelzorgers in beeld te krijgen.
- f. Interne bedrijfsvoering bij de betrokken partners geschikt maken voor mantelzorgers. Gemeente wil het goede voorbeeld geven. Vervolgens bedrijfsleven stimuleren om hetzelfde te doen.
- g. Borging van succesvolle onderdelen van deze beleidsvisie in het regulier aanbod van de betrokken instellingen.

4.1. Beoogde resultaten

Uit de gezondheidsatlas van de GGD Hollands Noord blijkt dat er in Hoorn 6.915 mantelzorgers zijn. In het kader van de mantelzorgwaardering heeft Omring contacten met ruim 1000 mantelzorgers en er zijn 350 mantelzorgers van mensen met dementie bekend bij Geriant. Met al deze mantelzorgers vindt op regelmatige basis gesprekken plaats. Deze gesprekken leiden tot meer inzicht in wat de ervaringen van mantelzorgers zijn, welke wensen en behoeften zij hebben. De informatie uit deze gesprekken vormt input voor beleid van de instellingen en de gemeente. Uit het voorgaande blijkt dat er 5.565 mantelzorgers zijn, waarmee zover bekend nog geen contact is.

Aan het eind van de planperiode zijn de volgende resultaten behaald:

1. Er zijn gesprekken gevoerd met 400 meer mantelzorgers;
2. Er is inzicht in de wensen en behoeften van deze 400 mantelzorgers;
3. Er is een methodiek ontwikkeld om overbelasting van mantelzorgers te signaleren en actie op te ondernemen;
4. Er is een aanpak ontwikkeld waarbij mantelzorgers input leveren voor het beleid van de gemeente en maatschappelijke instellingen;
5. Er zijn vormen van respijtzorg ontwikkeld die aansluiten bij de behoefte van mantelzorgers;
6. Medewerkers van de betrokken partnerorganisaties zijn deskundig op het gebied van mantelzorg;
7. Succesvolle interventies zijn geborgd in de werkprocessen van de volgende partners: Omring, Wilgaerden, Stichting Netwerk, MEE&De Wering en Vrijwilligerspunt;
8. Gemeente heeft een aanjagende, regisserende en faciliterende rol bij het algehele proces.

5. Borging

Na de vaststelling van dit visiedocument door de gemeenteraad worden er concrete afspraken binnen de werkgroep 'Zorgzame Samenleving' en met de relevante instellingen daarbuiten gemaakt over de borging van bewezen succesvolle onderdelen van het visiedocument.

6. Planning en financiën

De gemeente Hoorn wil haar financiële middelen strategisch inzetten. Dit betekent concreet dat na vaststelling van dit visiedocument door de gemeenteraad ingezet wordt op de samenwerking tussen de gemeente, professionele instellingen, vrijwilligersclubs en inwoners van Hoorn. Bij de uitvoering van de interventies uit het visiedocument wordt daarom maximaal ingezet op het benutten van het bestaande aanbod door communicatie, afstemming en samenwerking tussen de betrokken partners onderling.

Binnen de begroting is jaarlijks € 250.000 gereserveerd voor mantelzorgwaardering. Dit budget wordt voor de gehele planperiode (2019 t/m 2022) als volgt ingezet:

Jaar	Interventies	Begroting
2019	• Continuering mantelzorgwaardering • Opzetten en uitrol bewustwordingscampagne • Trainingsprogramma voor (zorg)professionals en vrijwilligers • Voorlichtingsbijeenkomsten voor mantelzorgers • Het verbeteren van het aanbod van respijtzorg	€ 180.000 € 70.000
2020	• Continuering mantelzorgwaardering • Continuering en verdere uitrol bewustwordingscampagne • Continuering trainingsprogramma voor (zorg)professionals en vrijwilligers • Meer gebruik van de respijtzorg	€ 180.000 € 70.000
2021	• Continuering mantelzorgwaardering • Bewustwordingscampagne • Inzetten en begeleiden van vrijwilligers • Bewegingsprogramma	€ 180.000 € 70.000
2022	• Continuering mantelzorgwaardering • Verdere uitrol bewustwordingscampagne • Continuering trainen, inzetten en begeleiden van mantelzorgvrijwilligers • Borgen van succesvolle onderdelen van het beleid • Evaluatie en afronden van het beleid	€ 180.000 € 70.000